

зації навчання на психологічних засадах (стимулювання стійкого пізнавального інтересу в процесі навчання, створення позитивної емоційної атмосфери тощо), використання нетрадиційних для досліджуваного періоду форм, методів і способів організації навчання, заснованих на розвитку розумової самостійності особистості, її творчості та ініціативи. Заслугою А. Дістервега було також те, що він уже на той час усвідомлював особливу роль викладача як керівника, організатора навчання студентів, від рівня загальної, спеціально-наукової та педагогічної підготовки якого залежить якість результатів навчання студентів.

Перспективи подальшого дослідження пов'язані з поглибленим вивченням проблеми організації процесу навчання у середніх закладах освіти у педагогічній спадщині А. Дістервега.

Література

1. Пискунов А.И. Дидактические взгляды А. Дистервега / А.И. Пискунов // Советская педагогика. – 1956. – № 1. – С. 63–77.
2. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения / А. Дистервег. – М. : Учпедгиз, 1956. – 374 с.
3. Дистервег Адольф. Руководство для немецких учителей / [обработка Б. Ваклера; пер. с нем. А.Ф. Грейма, пред. Д.Н. Королькова]. – М. : Печатное дело, 1913. – С. 252–253.
4. Diesterwegs Wegweiser zur Bildung für Deutsche Lehrer. Erste Band. Das Allgemeine Fünfte Auflage, vermehrt und bearbeitet von Ludwig Rudolph, Essen, Druck und Verlag von G.D. Bedeker, 1873.

ОТРОШКО Т.В.

ВПРОВАДЖЕННЯ МОНІТОРІНГУ ЯКОСТІ ЗНАТЬ – НЕОБХІДНА ВИМОГА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі проблема якості освіти набуває особливої актуальності для всіх країн. Саме тому викликають інтерес технології, що дають змогу контролювати якість життя, зокрема процедури моніторингу якості в цілому. Дослідження дають змогу виділити два основні підходи до оцінювання якості освіти. Перший підхід – гуманістичний – орієнтований на забезпечення потреби того, хто навчається, в об'єктивному оцінюванні якості його освіти. Другий підхід – технологічний – спрямований на технологію оцінювання.

Вивчення педагогічної літератури з проблеми моніторингу якості освіти свідчить, що постійно розробляються нові ідеї в галузі оцінювання та вимірювання навчальних досягнень учасників навчально-виховного процесу. Цією проблемою займаються такі вітчизняні педагоги, як: І. Вакарчук, Л. Гриневич, О. Локшина, І. Прокопенко, С. Раков, О. Сидоренко та ін. Проблема моніторингу якості функціонування системи освіти, її окремих складових, результатів навчальних досягнень учнів розглядається в працях зарубіжних авторів, таких як: Ф.-М. Жерар, А. Забульоніс, Г. Ковальова, Е. Красновський, Л. Краснокутська, К. Краснянська, А. Майоров, Є. Михайличев, Ю. Нейман та ін. Окремі аспекти контролю якості освіти у професійній підготовці майбутніх педагогів розкрито у працях Н. Асташової, В. Гриньової, І. Ісаєва, В. Серикова, В. Сластьоніна.

Мета статті – розкрити способи вирішення проблеми здійснення моніторингу якості освіти в умовах кредитно-модульної системи навчання у вищих навчальних закладах. Окремо підкреслюється, що важливим кроком, який забезпечить моніторинг якості освіти в умовах кредитно-модульного навчання, є стандар-

тизована система оцінювання якості освіти, що має бути єдиною в Європейському освітньому просторі.

Якісна освіта – це основа успішного розвитку науки, економіки, культури і, зрештою, моралі будь-якої держави. Єдина можливість забезпечення високоякісної освіти на всіх етапах та рівнях – це отримання вичерпного знання про стан освіти, тобто отримання повної, об'єктивної, релевантної, адекватної, точної інформації, що дасть можливість на підставі оцінювання приймати ефективні управлінські рішення. Одним із основних шляхів отримання такої інформації є організація та проведення моніторингових досліджень. Моніторинг розглядається як один з найефективніших засобів отримання інформації про функціонування освітньої системи в усій її багатогранності.

Майже всі дослідники вказують на інформаційну складову моніторингу. В рамках моніторингу освіти можна здійснювати дослідження якості освіти.

Таким чином, пропонується моніторинг якості освіти, що містить такі елементи:

- вивчення термінології, що використовується в європейських країнах у сфері контролю, оцінювання та акредитації якості, вимог до результатів освіти, визначення рівнів, дескриптів кваліфікації, тобто понятійного поля з у сфері якості освіти;
- аналіз систем забезпечення, гарантії та управління якістю вищої освіти;
- встановлення стандарту та операціоналізація: визначення стандартів, операціоналізація стандартів в індикаторах (вимірювані величини), встановлення критерію, за яким можна визначити досягнення стандарту;
- збір даних та оцінювання результатів;
- дії щодо застосування відповідних заходів, оцінювання результатів заходів відповідно до стандартів;
- визначення професійних профілів і відповідних результатів навчання з погляду вмінь, знань і компетенцій;
- аналіз підходів до проектування результатів вищої освіти;
- аналіз систем професійної сертифікації випускників вищих навчальних закладів;
- відновлення практики контролю залишкових знань з окремих дисциплін шляхом проведення контрольних робіт або тестування студентів різних курсів;
- вивчення процесів глобалізації професій.

Система моніторингу має бути спрямована на:

1. Підвищення рівня і знань про якість освіти.
2. Підвищення оперативності та якості інформаційного обслуговування користувачів на всіх рівнях.

Основними завданнями суб'єктів системи моніторингу є:

1. Довгострокові систематичні спостереження за станом якості освіти.
2. Аналіз стану якості освіти та прогнозування його змін.

Першочерговим завданням на сучасному етапі становлення системи моніторингу професійної підготовки майбутнього фахівця є відпрацювання програми узгоджених дій усіх структурних підрозділів вищих навчальних закладів.

Дослідження цієї проблеми показало, що кредитно-модульна технологія організації навчального процесу на сьогодні є однією з найбільш сучасних технологій, що дає змогу забезпечити підвищення якості освіти в умовах інформаційного суспільства; освітню мобільність кожного громадянина з погляду навчання як у рі-

зних навчальних закладах, так і протягом усього життя, а випускникам – конкурентоспроможність на європейському та світовому ринках праці.

В основу кредитно-модульного навчання з рейтинговим оцінюванням, що пропонується Болонською декларацією, покладено такі принципи [1]:

- моніторинг якості освіти має бути повним, постійним, прозорим, об'єктивним;
- критерії оцінювання мають бути зрозумілими й відповідати поставленим цілям;
- результати рейтингового оцінювання мають висвітлюватися в засобах масової інформації;
- розробляти, апробувати та впроваджувати в Україні принципи міжнародної експертизи та системи рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів з використанням методик, накопичених ЮНЕСКО;
- брати участь у створенні в Україні сучасної інформаційної інфраструктури з розгалуженою мережею інформаційних зв'язків і розподіленими системами обробки даних, розробленні інформаційних ресурсів у галузі освіти;
- сприяти інтеграції національної системи освіти та науки в європейський та світовий простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами, що створюють умови для європейської співпраці щодо забезпечення якості освіти та усунення наявних перешкоду на шляху мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлінців вищої школи.

Сутність кредитно-модульної технології організації навчального процесу полягає у відпрацюванні матеріалу навчальних дисциплін окремими блоками (модулями) з оцінкою знань та вмінь студента у вигляді суми балів, отриманих за окремі модулі.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою, розробленим у Харківському гуманітарно-педагогічному інституті, кожен студент на початку нового навчального року отримує індивідуальний навчальний план, який має бути його робочим документом. Формування індивідуального навчального плану здійснюється на підставі переліку змістових модулів (блоків змістових модулів навчальних дисциплін), сформованих на основі структурно-логічної схеми підготовки фахівців. Передбачається такий розподіл навантаження студента за весь період навчання:

- аудиторних годин – 50%;
- індивідуальна робота викладача зі студентами – 18%;
- самостійна робота студентів – 32%.

Індивідуальний навчальний план студента має включати нормативні та вибіркові змістові модулі, що можуть поєднуватися в певні навчальні дисципліни. Вибіркові змістові модулі забезпечують підготовку для виконання вимог варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики. Це дає можливість здійснювати підготовку за спеціалізацією певної спеціальності, сприяє академічній мобільності та якості підготовки майбутніх фахівців. За вимогами кредитно-модульної системи студент має можливість індивідуального вибору змістових модулів (дисциплін) з дотриманням послідовності їх вивчення відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівця. При цьому кількість обов'язкових та вибіркових змістових модулів має становити 60 залікових кредитів. Ми прагнемо до того, щоб кожен заліковий кредит включав у себе різноманітні форми навчання: лекційні, практичні, семінарські, лабораторні та індивідуальні заняття – усі види практики, виконання самостійних завдань та інших форм і видів навчання та науково-дослідної діяльності.

Відпрацювання навчального матеріалу кожного модуля завершується проведенням модульного контролю, який проходить на останньому занятті модуля з метою діагностики досягнення цілей навчання. Додатковий час для підготовки до модульного контролю не виділяється. Підготовка здійснюється за рахунок часу на самостійну роботу студента, що передбачений робочою навчальною програмою для підготовки до занять.

Після закінчення вивчення навчальних дисциплін установлюється такий порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної інститутської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS (див. табл. 1).

Таблиця

Порівняння рейтингових показників нормованої 100-бальної інститутської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою інституту	За національною шкалою (як приклад)	
		Іспит	Залік
A	95–100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	90–94 (дуже добре)	5 (дуже добре)	
C	75–89 (добре)	4 (добре)	
D	65–74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60–64 (достатньо)	3 (достатньо)	
FX	3–59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	Незараховано
F	0–34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	2 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

Таким чином, кредитно-модульна система дає змогу здійснювати перехід студентів у межах споріднених напрямів підготовки. Очікуваними соціальними, економічними та іншими наслідками впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу можуть бути підвищення рівня адаптації особи до зміни вимог ринку праці, максимальне забезпечення потреб особи у виборі освітнього рівня та кваліфікації, підвищення відповідальності студентів за результати навчальної діяльності, психологічне розвантаження студентів у кінці семестру, скорочення непродуктивного навчального часу (за рахунок ліквідації екзаменаційних сесій) тощо. Але для реалізації цього потрібно мати стандартизовану систему оцінювання якості освіти студентів. Розробка проблеми якості вищої освіти на європейському рівні передбачає створення набору узгоджених стандартів, процедур і керівних принципів забезпечення якості, дослідження способів створення адекватної узгодженої системи перевірки якості та акредитації агентств і організацій, які беруть участь в оцінюванні якості вищої освіти. Рекомендації щодо нормативних вимог визначаються згідно з Лісабонською конвенцією і Болонською декларацією. З метою незалежного забезпечення якісних показників освітньої діяльності законодавство України передбачає чіткий та прозорий механізм її регулювання, основними складовими якого є інституції ліцензування, атестації та акредитації.

Висновки. Отже, для формування та розвитку компетенції студента важливим є процес вимірювання, що базується на порівнянні досягнень із прийнятим національним освітнім стандартом та з європейськими вимогами.

Як показують наукові дослідження, роботи відповідних навчальних закладів, використання модульно-рейтингової системи стає вирішальним фактором ефективності навчання майбутніх фахівців [5].

Контроль за якістю освіти за кредитно-модульною системою навчання відрізняється гнучкістю, прозорістю та об'єктивністю, бо він дає можливість встановлення чіткої індивідуальної траєкторії здобуття вищої освіти, у якій враховуються всі види робіт студента і всі його навчальні здобутки. Відповідно до вимог європейського співтовариства, система оцінювання кожної країни повинна бути сумісною з розробленою та запровадженою Європейською кредитно-модульною системою. Система кредитів дасть змогу ефективно працювати в рамках концепції “навчання впродовж життя”, створити унікальну можливість для людини з погляду її саморозвитку, самовдосконалення та утвердження на професійній ниві.

Література

1. Болонський процес : матеріали Центру міжнародних проектів “Євроосвіта”.
2. Гончаров С.М. Вища освіта України і Болонський процес / С.М. Гончаров, В.С. Мошинський. – Рівне : НУВГП, 2004. – 142 с.
3. Іванюк І. Міжнародна програма PISA як інструмент зовнішнього оцінювання учнів / І. Іванюк // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 16–18.
4. Положення про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою від 15.05.2007 р. № 10. – Х. : Харківський гуманітарно-педагогічний інститут, 2007.
5. Пономарьова Г.Ф. Вища освіта України в парадигмі євроінтеграції : курс лекцій / Г.Ф. Пономарьова, А.А. Харківська, Т.В. Отрошко. – Х., 2008.

ПАВЛЕНКО В.І.

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬОШКІЛЬНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються у суспільних відносинах, у змісті громадського життя, зумовлюють необхідність такої організації навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах, яка забезпечила б, у першу чергу, розвиток особистості школярів, високу якість отриманих знань, сформованість необхідних умінь і навичок випускників. Вищезазначене вимагає, насамперед, істотного поліпшення якості роботи педагогічних кадрів. Реалізація цього завдання безпосередньо пов'язана з проблемою підвищення професійно-педагогічної компетентності вчителів, яка вирішується різними шляхами, передусім через організацію внутрішньошкільної науково-методичної роботи.

Отже, внутрішньошкільна науково-методична робота має забезпечити формування високої загальної і професійної культури вчителя, його готовності до творчості, до вироблення власного індивідуального стилю педагогічної діяльності, до прийняття нестандартних рішень, уміння співпрацювати з учнями, батьками, колегами.

Відтак постає проблема підвищення ефективності внутрішньошкільної науково-методичної роботи, визначення якої варто здійснювати на підставі науково обґрунтованих критеріїв.

Аналіз педагогічної літератури, нормативних документів, досвіду роботи з даної проблеми свідчить, що організація та здійснення науково-методичної роботи у навчальних закладах належить до надзвичайно важливих завдань модернізації системи середньої освіти.